

Celebrar la memòria dels vius

En Jack O'Lantern no era cap sant, però tampoc era del tot estúpid. Així que es va guardar la moneda i va saber jugar amb el mateix diable, posposant el pagament i el xarrup a deu anys vista. Deu anys que van passar en va pel dimoni, ja que la fura irlandesa el va poder tornar a enganyar i va posposar el pagament fins al moment de la seva mort. Quan li va arribar l'hora, va passar una cosa extraordinària, més encara que la llegenda que us estem esbossant: a aquell home li van aplicar el dret de veto, tant a l'infern (el diable ja el tenia ben avorrit) com al cel (tothom sap que no hi deixen entrar brètols).

D'aquesta manera, Jack O'Lantern es va convertir en una ànima en pena a la Terra, il·luminant totes les nits tenebroses amb la flama de l'infern que el diable li va entregar, en un gest de pietat maliciosa. Ell la va guardar dins una carabassa buida, perquè el vent i el temps no apagués mai el record d'aquesta història que ens explica els orígens de l'home de Halloween, de l'home de la carabassa del diable. Una història que, ben mirat, també ens parla de la importància de ser viu i comportar-se com un bon viu. De la importància de ser mort i comportar-se com un bon mort, és a dir, restar pacíficament sota terra, o al cel al costat del Pare, o en la memòria dels altres, com vulgueu dir-ho. Que no són bons els morts que cavalquen sense cap per les nits de la terra!

Podríem trobar un fil fi que lliga aquesta tradició irlandesa amb l'imaginari cristià. La història d'un pecat o d'un reguitzell de pecats que es paguen amb la pena de no poder gaudir del més enllà. És una advertència per a navegants: Viviu bé la vida, però recordeu la mort. On viure bé la vida vol dir comportar-se pietosament, rebutjant els vicis, tots, fins i tot la maleïda varietat de l'enteniment

MAR BOSCH

que és l'astúcia. La vida no és una partida que hàgim de guanyar a la mort perquè sempre tindrem les de perdre. Halloween, com Tots Sants, recorda que la mort no ha de ser la porta d'una pena o d'un alliberament, la mort podria ser només el moment precís en el qual hom deixa de generar records i passa a ser objecte d'aquesta memòria, en el benentès que mereixi ser recordat (que no s'hagi comportat com un Jack O'Lantern, com a mínim).

Finalment, també podem extreure'n la importància que té en totes les cultures, això de ser ordenat: Hi ha un espai per als vius i un altre per als morts, un temps per als creadors de la memòria i un altre per a la memòria enllà del temps. Hi ha un lloc per a l'eternitat, on l'eternitat és molt més que un horitzó on tendeixen totes les coses bones. Allà és on hem de voler ser, fins i tot quan ens oblidin.

La fina línia que ens separa

Abans que el Halloween piqués totes les portes, els antics celtas celebraven el Samhain (en irlandès arcaic vol dir "fi de l'estiu"). L'època en què s'acabava el bon temps, la llargària de la llum, es recollia la collita. I començava llavors l'època fosca, el temps per al recolliment i la pausa. Si l'estiu havia estat pròsper, ara podrien passar un bon hivern. Així, cos-

ta poc trobar les similituds amb una transposició espiritual del sentit d'aquest ritu. La vida i la mort, el temps per la llum i la sembra, el temps per la collita i la dolça retirada, el cicle de la vida. Els celtas creien també que la línia que separa aquest món de l'altre es feia més estreta quan arribava el Samhain. Llavors, els esperits tenien via lliure per creuar-la i venir-los a veure. Els esperits dels bons i dels no tan bons, no feien distincions. Les portes eren obertes per als ancestres estimats, però a les males peces, les esperitaven (mai més ben dit) amb màscares i disfresses, els feien força por, que no torbessin la pau dels vius, en una nit com aquella. Aquella nit més que cap altra, els esperits dels avantpassats actuaven com a protectors de la llar i per aquest motiu se'ls venerava. Precisament aquest és un tret comú en moltes cultures, la veneració dels difunts (els bons difunts, els que no són i seran pares de totes les llars, del record dels vius, l'infern definitiu).

Si bé hi ha un llarg camí fins a la tomba (o això esperem), la distància que separa la manera de celebrar el cicle de la vida i la mort és curta quan comparem el que ens suggereixen les creences implícites en aquelles tradicions i la nostra. Si gratem en les diverses tradicions sobre la mort, potser les diverses cultures no som tan diferents. Ho notem en la relació entre els vius i els morts, en la necessitat d'atansar als morts en la tardor per celebrar, finalment, el curs de la vida.

La vida que es commemora al Halloween té un punt d'astúcia i de naturalisme que l'imaginar cristià ignora. La mort que se celebra el dia dels difunts ens parla clar: els nostres morts (a diferència dels morts de Halloween) no podran mai barrejar-se amb altres esperits, ni bruixes, ni monstres. La vida que se celebra el dia de Tots Sants és consistent amb el sentit cristià de la vida. És l'expli-

Els antics celtas celebraven el Samhain, època en què s'acabava el bon temps, la llargària de la llum i començava llavors l'època fosca, el temps per al recolliment i la pausa.

HI HA UN ESPAI PER ALS VIUS I UN ALTRE PER ALS MORTS, UN TEMPS PER ALS CREADORS DE LA MEMÒRIA I UN ALTRE PER A LA MEMÒRIA ENLLÀ DEL TEMPS

HALLOWEEN, COM TOTS SANTS, RECORDA QUE LA MORT NO HA DE SER LA PORTA D'UNA PENA O D'UN ALLIBERAMENT

citació excelsa del viure santament, on els sants són exemple de vida. El dia de difunts netegem les làpides i posem flors i passem els dits enyorats damunt dels marbres que centellegen. I podem visitar el record d'aquelles vides que ens feien companyia, i la memòria de l'amor pot visitar-nos més que mai en un sol dia.

Després dels sants

Dels sants ens expliquen que són persones que van fer el bé d'una determinada manera, de la manera precisa que els va obrir les portes del cel a la terra, just al contrari que l'home de la carabassa de Halloween, vaja. Perquè els sants són els

portadors perfectes de la gràcia, del valuós i cada dia més estrany do de la fe, volem dir. Per definició són model, estímul, intercessió. Semblaria que n'hi hauria d'haver pocs, però de sants n'hi ha hagut tants al llarg de la història, que no queden dies a l'any per celebrar el seu nom. Per això també la importància d'aquest dia on es dona l'oportunitat de fer festa grossa i celebrar el sant dels que no tenen dia adjudicat.

Dites aquestes coses, Tots Sants és una data per recordar qui podríem ser, per creure que fer-ho del tot bé és possible (encara que si tots fóssim sants, ens esperaria un món una mica ensopit). L'ende-

mà, en canvi, és un dia per tenir present com voldrem ser recordats. Així, cal que tinguem presents els morts, l'exemple de tots els morts, la vida de tots els morts, portin una carabassa per cap, un barret de bruixa o una corona d'espines. Tots, sants o malfactors, hauran viscut i hauran estat recordats (per a bé o per a mal, d'exemple o d'advertiment, objectes de memòria). Finalment, però, vivim on vivim i ens agrada felicitar-nos pel nom, prendre energies per vetllar la vida amb panellets i les castanyes, les flors als cementiris.

Novel·lista, premi Casero i especialista en tradicions populars de les terres gironines.